

עניני פסח תש"פ

1. תוספות מסכת פסחים דף קח עמוד א

רב ששת הוה יתיב בתעניתא - לאו דוקא אלא שומר עצמו מלאכול אי נמי היה מקבל עליו ממש תענית כדי שיהא נזכר ונזהר מלאכול והבכורות נהגו להתענות ערב פסח דקתני במסכת סופרים (פרק כא הלכה ג) שאין מתענין בניסן אלא הבכורות בערב הפסח.

2. מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כא

מנהג רבותינו שבמערב להתענות שלשת ימי צום מרדכי ואסתר פרודות, ולאחר פורים, שני וחמישי ושני. ולמה אין מתענין אותן בחדש ניסן, מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, ושנים עשר נשיאים הקריבו קרבנם לשנים עשר יום, יום לכל שבט ושבט, וכל אחד היה עושה ביומו יום טוב; וכן לעתיד לבא עתיד המקדש להבנות בניסן, לקיים מה שנאמר, אין כל חדש תחת השמש. לפיכך אין אומרים תחנונין כל ימי ניסן, ואין מתענין עד שיעבור ניסן, אלא הבכורות שמתענין בערב הפסח, והצנועים בשביל המצות כדי שיכנסו לפסח בתאוה, והתלמידים מתענין בו בשני ובחמישי ושני, מפני חילול השם ומפני כבוד תורה שנשרפה; במה דברים אמורים בצניעה, אבל לקרוא צום בציבור אסור, עד שיעבור ניסן.

3. בית הבחירה (מאירי) מסכת פסחים דף קז עמוד ב

ובתלמוד המערב וכן במסכת סופרים מצריכים מצד אחר לבכורות להתענות בערבי פסחים לזכר מכה בכורות ותשועת בכורי ישראל וכן נוהגים בקצת מקומות באשכנז ובצרפת ואין בה סרך הכרח כלל:

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תע ס"א

הבכורות א' א < מתענין בערב פסח, (ב) א (א) א' < בין בכור מאב בין בכור [א] א' < מאם. ויש מי שאומר (ג) ב' שאפילו ב' נקבה בכורה מתענה, (ד) ג < ואין המנהג כן (מהרי"ל).

5. משנה ברורה סימן תע סק"י

עד שיגדל - ובעוד שלא נתמלאו לבנו ל' יום אין צריך להתענות [יד] בשבילו. ולענין אם מותרים הבכורים לאכול בסעודת מצוה תלוי במנהג המקומות [טו] יש מקומות שנהגו להחמיר ולפ"ז אם רוצה לאכול על סעודת פדיון הבן או ברית מילה צריך התרה (דהמנהג חשיב כמו נדר) לבד המוהל והסנדק ואבי הבן יכולים לאכול [טז] אף בלי התרה דיו"ט שלהם הוא ואע"פ כן צריכים לפרוע תענית אחר הפסח ויש מקומות שנהגו הבכורים להקל ולאכול בסעודת מצוה וכן נוהגין כהיום בכמה מקומות במדינתנו להקל ולאכול אף בסעודת סיום מסכת [יז] ואף שהבכורים בעצמן לא למדו את המסכת מ"מ כיון שאצל המסיים הוא סעודת מצוה מצטרפים לסעודתו והמנהג שמתקבצים להמסיים קודם שסיים ומסיים לפניהם המסכת ושומעים ומצטרפים עמו בסיומו ואח"כ עושין סעודה:

6. ערוך השולחן אורח חיים סימן תע ס"ה

על ברית מילה או פדיון הבן יכול הבכור לאכול ויש מי שכתב דדוקא השייכים להמצוה כמו בעל ברית וסנדק ומוהל וכיוצא בהם [מג"א] ויש מי שאומר דהמיקל לכל אדם בסעודת מצוה לא הפסיד [פרי"ח] אמנם עתה זה כמה דורות שמקילים לגמרי בתענית בכורים והיינו בסיום מסכתא ולא לבד הלומד אלא הבכורים מתקבצים

סביב המסיים ומסיימים עמו ואוכלים ונתפשט זה בכל המדינות ואינו ידוע מאין להם להקל כל כך אם לא שנאמר דמפאת חלישות הדור והטורה רב בערב פסח ואכילת המרור ג"כ אינו יפה לבריאות ולכן יחשבו את עצמם כאינם יכולים להתענות ולפי שבגמ' לא נזכר כלל מזה וגם בירושלמי המסקנא דא"צ להתענות ואינו אלא מנהג ע"פ מס' סופרים לכן לא מיחו חכמי הדור בזה וצ"ע

7. שו"ת מנחת יצחק חלק ב סימן צג

(ד) ועוד נ"ל בנוגע לתענית בכורים בער"פ, =בערב פסח= הוא משום שאף שכתב בשו"ת תשובה מאהבה שם, דיש להחמיר יותר בתענית בכורים בער"פ דאף סיום לא מהני, הביאו באורחת חיים (שם סעי' ב'), אבל ראיתי באחרונים שהקילו יותר בער"פ לענין תענית מלענין אכילת בשר אחרי ר"ח אב, ומשום דבזה"ז הדורות חלשים ויש לחוש שיזיק להם התענית לאכילת הלילה מצה ומרור ושתיית הד' כוסות, וסמכו בזה על הא דעיקר דין תענית בכורים, דכתבו סמך לזה מהירושלמי (ר"פ ערבי פסחים), והעיר הברכי יוסף (באו"ח סי' ת"ע), דבירושלמי משמע כמעט להיפוך, ואין לו עיקר רק מהמס' סופרים, ולהלכה קבעוה חובה בזה"ז עיי"ש, וכוונת דבריו דאף דגם המס' סופרים כדאים לעצמן, לחייב הבכורים להתענות, מ"מ כ"ז אם לא הי' המשמעות בירושלמי להיפוך, אבל לפי"ז הי' מקום לסמוך על הירושלמי, זולת משום שקבעוה עליהם חובה, וזה כבר אשר ראיתי בספר פאר יצחק (תולדות מרן הגה"ק מהרי"א ז"ל מזידיטשוב, פכ"ה אות ד') שהביא בשם רבנו מהרצ"ה מזידיטשוב ז"ל, שאמר שבמס' סופרים שממנו נובע זה המנהג של תענית בכורים כנ"ל, נזדקר טעות ובמקום הבכורים מתענים צ"ל הבכורים מתענים ופ"א ישב במסכה הרה"ק מוה"ר מנחם מענדיל ז"ל בן הגה"ק הרי"א ז"ל, ונסתבבה השיחה על הדבר הזה, ואמר בזה"ל: הן אמנם הדין מובא בטוש"ע, אבל אין לנו לשכוח מי ומה הי' רבנו מהרצ"ה שאבי ז"ל החזיק אותו כאחד מן התנאים, ואבי זצ"ל בעצמו היו לו כל המדרגות של המגיד הקדוש ז"ל ממעזריטש, ואסור להרהר אחריהם עכ"ד, ובהג"ה שם כתב, דהגם כי קשה לשבש הגירסא במס' סופרים שלפנינו, אבל על כל אופן יש לדבריו שורש בירושלמי הנ"ל, ובס' דרכי חיים ושל' (מנהגים של הה"צ ממונקאטש ז"ל בהנהגת ע"פ אות תקע"ו), הביא מה שהרעיש הה"צ הנ"ל, על הס' פאר יצחק הנ"ל שאמר בשם מרן הגה"ק ז"ל הנ"ל, דט"ס בטוש"ע שבמקום הבכורים מתענים צ"ל מתענים, שהוא נגד הירושלמי המובא בפמ"ג (א"א סק"ג) בשם הפר"ח עכת"ד, והנה תרי תמוהי קחזינא הכא, דלא נאמר בס' פאר יצחק הנ"ל, דהט"ס בטוש"ע, ואדרבה נאמר שם להיפוך, דבטוש"ע פסק בפירוש דהבכורי' מתענים ורק דהט"ס במס' סופרים, והב' מה שהביא מהירושלמי הביא שם המגיה לראי' מירושלמי להיפוך, ואף דהפר"ח והפמ"ג הביאו מהירושל' ראי' דיש להתענות, כן הביאו ג"כ הרא"ש וש"פ, והעיר על דבריהם בברכ"י כנ"ל, וכן הגאון המהרש"ם בהגהותיו לס' אור"ח (שם סי' תקנ"א בסוף הסימן) העיר על הפמ"ג מהשי"ק שתמה על הרא"ש דמהירושלמי מוכח להיפוך דאין הבכורי' מתענים עיי"ש, אבל בוודאי כל זה אין מועיל להלכה למעשה לעשות שלא כדברי הש"ע, אבל י"ל דכ"ז מצטרף ליתן טעם להמנהג שנהגו להקל בתענית בכורים ע"י סיום, ואף למהר או לאחר כנ"ל.

8. משנה פסחים כא.

רבי יהודה אומר: אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים: אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים.

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תמה ס"א

כיצד ביעור חמץ, (א) א א { א < א' < שורפו (ב) [א*] < א [א' א' או א' { פוררו וזורה לרוח (ג) ב' [א' או זורקו לים. (ד) ג' [ב' < ואם היה ב ב < החמץ קשה ואין הים מחתכו במהרה, הרי זה (ה) א' מפררו ואחר כך זורקו לים. הגה: (ו) < ב <

ב { א' } א { ג' < והמנהג לשורפו. (ז) ג < טוב לשרפו ביום דומיא דנותר שהיה נשרף ביום (ד"ע), ג { ב { אך אם רוצה לשורפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגררנו חולדה, (ח) ב [ד < ב' { הרשות בידו. (הגהות מיימוני פ"ג וכל בו).

10. משנה ברורה סימן תמה סק"ו

והמנהג לשורפו - דחוששין [טו] לדעת הפוסקים שפסקו כר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה דילפינן מנותר שהוא בשריפה. ומנהג זה הוא אפילו אם שורפו בזמן הראוי דהיינו [טז] בסוף שעה ה' כמנהגנו וכדמבואר לעיל בסימן תל"ד או בכל שעה ששית וכ"ש [יז] במצא חמץ לאחר שש או בפסח גופא דבודאי יש לנהוג לכתחלה לבערו ע"י שריפה דוקא

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן קיד

אסור להזכיר הגשם ג [ד' ב] ד' < עד ב < ד < ב { שיכריז [ב] ב' { הש"צ (ה) וי"א שקודם שמתחילין מוסף ג [מכריז השמש (ו) משיב הרוח וכו', כדי שהצבור יזכירו בתפלתן, וכן נוהגין), (מרדכי רפ"ק דתענית). ה' < הלכך (ז) < ה' < אף אם הוא חולה ה' [או אנוס, * (ח) < לא יקדים תפלתו לתפלת הצבור, ו' < לפי שאסור להזכיר עד שיאמר ש"צ

12. תוספות מסכת תענית דף ג עמוד ב

בימות החמה אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו מוריד הגשם מחזירין אותו - אבל אם דילג שלא אמר לא גשם ולא טל אין מחזירין ובימות הגשמים לא אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו אכן אם אמר מוריד הטל בימות הגשמים אין מחזירין